

alt öfuer sin Moder Fru Fastwij till Ewärdelig åminnelse, för et fastståndande Monument, hafuer dänna Herr Ragnvalter låtit rista, för än han är vtrest å Kriglandi som formält är. 2. Her förmäles, i dänna korta grafskrift eller Monument, att hon doo i Eidi, N. Vti dänna Nampnkunoga Sochn Eidh eller Eedh, thär hon mädh sin Man och herre bodt och lefuat hafuer, huilkens fader hafuer heet Onum. Här be^{te} K. Regnvald boren war och hade härkomst. Så förnimmer man häraf, att vti dänna Nampkunnoga Välbelägna Fälchzort Edh haffua bodt märkeliga Heroiske Män och Herrar, så när vijd fordum huffuudhstäderna, Vpsala, Sigestuna, Biörköö, och Medlarens Wärnehus, Håtuna och Almarstäk, att vara när vijd hand, för alla rikzsens förfallande händelser och åliggiande tjänsth bevijsande i hastigheet, for Konungarnes skuldh, som å bem^{te} huffuudstäder mäst höllo hws. Och af samma heden höft och Heroiske manna häfd behålla Edz Invånare Nampnet att de kallas Edz herrar än i dag, af allom och så sig sielfua nämpna och behållatt, så väl som alla Sochnar sina bijnampn, alt för ett, i bruk hålla. Nota, Så är dätta både Moderens och Sonens Ragvaldi korta stencronika. NB. Eidh kallas de rum i fortfallande och brusande strömar, huerflar eller vinklar, der vatnet står stilla. Item, där Lijdor eller marken diupst eller lägst är, mellan siögar och älfuar.» — Aschaneus' framställning är som vanligt rörig och illa avfattad. Typiska äro hans funderingar om ornamentikens och »lindormarnas» innebörd. Av stort intresse är hans uppgift, att ristningen har kallats konungsstenen av personer som levat på 1500-talet och som ha hört det av sina förfäder. En mycket ålderdomlig tradition sålunda, knuten till en runinskrift.

Värdefull är också berättelsen om hur Aschaneus' intresse för runor och runstenar väcktes i slutet av 1500-talet, ungefär samtidigt med att Bureus började läsa runor. Den mera fantasifulle Aschaneus anknöt genast runornas »stenkrönikor» till Johannes Magnus' och andras »beschrefne Cronikor».

Peringskiöld har en i stort sett riktig formell tolkning av de båda inskrifterna: »Ragwald lät uthugga Runeskripten efter Fastwe sin moder Onims dotter, som döde i Eed; Gud hielpe hennes Anda. Runerna lät Ragwald vthugga, hwilken i Grekland war Krigzfolkets anförare.»

Celsius refererar Peringskiölds tolkning och gör för egen del endast anmärkningen: »Inscriptio poesin sapit».

Liljegren översätter inskriften: »Ragnvald lät rista Runor efter Fastwi moder sin; Onims Dotter Dog i Ed; Gud Hjelpe Hennes ande! — Runor rista lät Ragnvald; han war i Grekland; War folkanförare.»

113. Ed, Stenbron, Eds sn.

Litteratur: M. Aschaneus, F b 18 s. 119 f.; Joh. Bureus, F a 6 s. 174 n:r 56 b (Rhezeliuss), F a 5 n:r 96.

Avbildning: Aschaneus a. a.

»På norre ändan å Eds Stenbron, från K[yrkan] ått Runestigen, står dänna söndrige sten å lute, versus orientem. Grå grofflijsot sten. Item, härifrå och så vägen åt stäkie [Stäket]» (Aschaneus). »På Norr ändan å Edz Stenbron» (Bureus, F a 6).

Hos Aschaneus finnes därjämte följande anteckning: »Dänna Stenbron kalla gamla ännu Hiälptogz Broo. Nota, kommer öfuer ens mäd Nampnet på Stenen.»

Bilden hos Aschaneus visar nedre delen av en runsten, vars topp var avslagen. Därjämte finns där ett litet löst stycke med foten av ett rundjur och två runor, troligen inskriftens början.

Möjligen fanns runstenen kvar ännu på 1700-talet, att döma av följande uppgift i O. Celsius' *Svenska runstenar* 2, s. 471: »Eedz Kyrkiebacken vid Ryttarstugun. Ett musket-skott ifrån kyrkian. En runsten viss, om icke flera.» Celsius har tydligen fått ett meddelande av någon (jfr U 114), men han har icke själv sett stenen.

Inskrift:

× ra . . . stain × eftir × halfti . . .
 5 10 15

. . . stæin æftir Halfd[an] . . .

» . . . stenen efter Halvdan . . . »

Till läsningen: Bureus: 8 a, 12 r, 18 i.
 I F a 5 saknas den sista runan, 18 i.

Om namnet *Halvdan* se Sö 188 och E. Wessén, *De nordiska folkstammarna i Beowulf*, s. 46.

114. Runby, Eds sn.

Pl. 75—77.

Litteratur: B 165, L 398, D 2: 51. Joh. Bureus, F a 6 s. 174 n:r 58 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 95, F a 1 s. 24; M. Aschaneus, F b 18 s. 122 f., F b 19 bl. 11; Ransakningarna 1667—84; Joh. Hadorph, Resejournal; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 297; O. Celsius, SR 2, s. 487; C. C. Rafn, Nordiske Runemindesmærker (1856), s. 78 f.; R. Dybeck, i ATS 1, 1864, s. 170, Runa (fol.) 2, s. 31; UFT h. 3 (1873), s. 25; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10), s. 86 f.; E. Brate, Sverges runinskrifter (1921), s. 109, Anteckningar 1903 (ATA); O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 59, i Namn och Bygd 18 (1930), s. 92 f., 105; J. Sahlgren, Forntida vägar (i: Upplands Fornminnesförenings Tidskrift, h. 26, 1910), s. 103 f.

Äldre avbildningar: Aschaneus, teckning (a. a.); Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 165); Dybeck a. a.; Brate, foto 1903 (ATA); von Friesen, foto (i Namn och Bygd 18, 1930, s. 92, 93); E. Wessén, foto 1931 (ATA).

Två ristningar på ett flyttblock, som ligger i hagen 600 m. N om Nedre Runby och 700 m. NÖ om Övre Runby, omkring 300 m. N om Väsby järnvägsstation. Flyttblocket befinner sig på en liten udde som skjuter ut mot Ö från en större höjd; marken sluttar sakta mot Ö ned mot Edsån, dit avståndet från stenblocket är omkring 25 m. Edsån, som utgör avlopp för Oxundasjön till Edsjön, är numera kanaliserad och marken däromkring dränerad. Tidigare har här varit en sank dal, som under vikingatiden torde ha sträckt sig upp till det runristade blockets närhet.

Den ristning, som innehåller inskriftens början (A), befinner sig på stenblockets östra sida, som är tämligen lodrät. Ristningen står lutande med inskriftens början och slut uppåt på v. sidan. Ristningens längd, utefter mitten från v. upptill till h. nedtill, är 1,70 m., dess bredd tvärs över mitten 1,16 m. Stenens högsta höjd över marken är på denna sida 1,72 m. Den andra ristningen, som innehåller inskriftens slut (B), finnes på stenblockets sydvästra sida, som har en jämnare yta än den östra men lutar bakåt. Ristningen står även här snett och närmar sig det vågräta läget. Ristningens längd är 1,27 m., bredd 1 m.

Båda ristningarna äro tämligen svårt skadade. Den östra sidan är skörbränd, och ytan visade sig vid en noggrann besiktning vara porös på ett sätt som inom en snar framtid måste totalt ödelägga ristningen. Den sydvästra sidan av stenen är i ytan skiffrig och flagar lätt av. Den angripes därför starkt av vittring. En stor tunn flisa ungefär mitt på ristningen (med

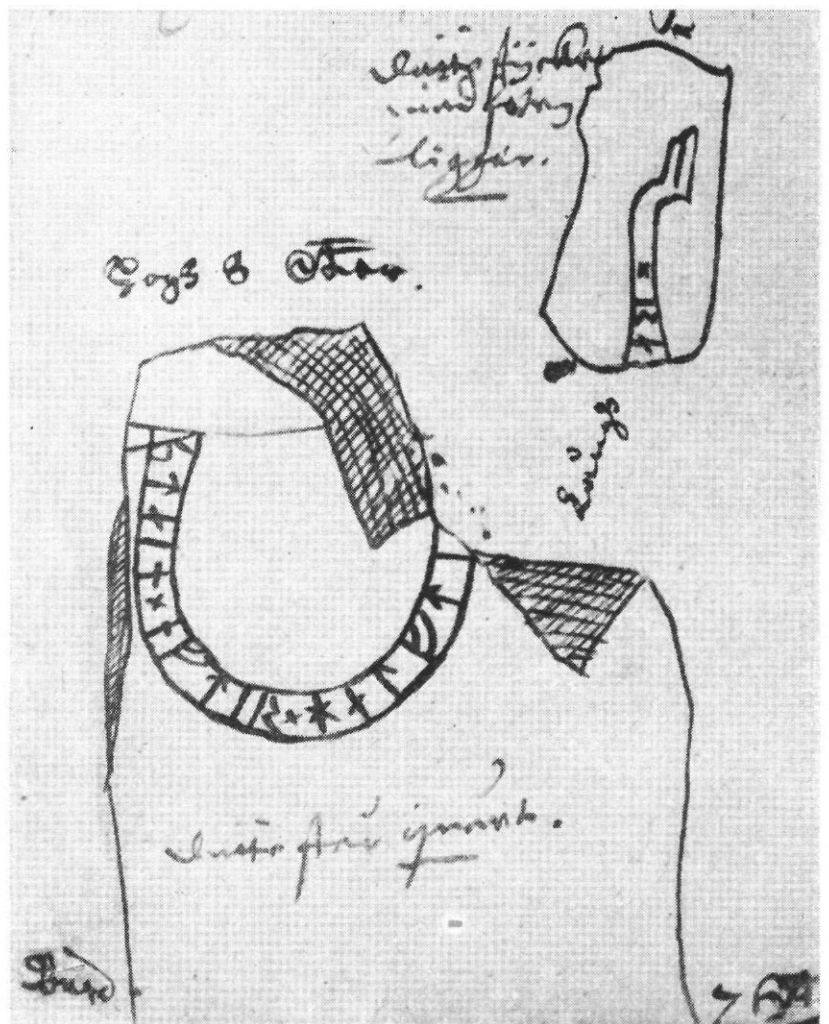

Fig. 103. U 113. Ed, stenbron, Eds sn.
 Efter teckning av Aschaneus.